

1.1. PŘEDMĚT A VÝZNAM ŘÍMSKÉHO PRÁVA, ŘÍMSKÉ PRÁVO OBJEKTIVNÍ A SUBJEKTIVNÍ, DĚJINY ŘÍMSKÉHO STÁTNÍHO ZŘÍZENÍ

1.1.1. Předmět a význam římského práva

Římské právo je právní systém starověkého městského státu Řím. Řím byl původně malým městským státem – civitas, který dospěl k ohromnému, takřka celosvětovému impériu – Imperium Romanum, celosvětový ve významu, že zahrnoval takřka celý známý svět. Římské právo jako právo tohoto významného státního útvaru tak mělo možnost kontinuálního vývoje bez větších zvrátů.

Římské právo má několik zásadních významů, prvním z nich je význam historický, který spočívá v kontinuálním vývoji jak státu, tak i jeho práva. Zachovaný historický význam je především v kodifikačním díle císaře Justiniana I., který nechal sestavit kodifikaci římského práva (dnes nazývaná Corpus iuris civilis). Nešlo však o kodifikaci, která by se dělila na paragrafy a odstavce, ale šlo o výběr toho nejlepšího z děl klasických právníků, který však byl přizpůsobován době – pol. 6. století n. l. (tyto zásahy se nazývají interpolace). U jednotlivých fragmentů je pak zachováno jméno autora a název díla, ze kterého byl fragment převzat. I tímto postupem tak zůstala klasická díla římské právní vědy zachována do dnešních dnů. Význam římského práva je i propedeutický, římské právo slouží jako odborný úvod při vzdělávání právníka „dorostu“ na právnických fakultách. Skrze římské právo se posluchači právnických fakult seznamují s pozitivním právem, jeho instituty, principy a zásadami. Praktický význam římského práva spočívá v tom, že velká část současného soukromého práva je římskoprávního původu. Římské právo se dále používá při argumentaci a historicam a při komparaci se používá jako tertium comparationis.

Římské právo bylo až do konce 19. století běžně používáno a bylo platným a účinným pozitivním právem. Především ve francouzské a německé právní oblasti, kde římské právo v podobě jakou mu dala kodifikace císaře

Justinina I., platilo podpůrně – subsidiárně jako *ius commune*. V německé právní oblasti pak hovoříme o právu pandektním (druhá část kodifikace císaře Justinina I. se nazývá *Digesta seu Pandectae* (řecky *Pándékeodai* = všezahrnující).

Římské právo se stalo základem novověkých kodifikací soukromého práva, francouzského *Code civil* 1804, rakouského ABGB 1811 a německého BGB 1900. Od těchto kodifikací je římské právo historickoprávní vědeckou disciplínou, která se nazývá právní romanistika. Avšak římské právo v určité středověké úpravě – středověkých právních škol se i nadále subsidiárně používá např. v Republice San Marino, také je vedle holandského práva, práva afrických kmenů a „nového práva“ subsidiárně používáno v Jihoafrické republice (*Roman Dutch law*), dále ve Skotsku a na Srí Lance.

Římské právo je dnes jako vědecká disciplína vědecky zpracováváno ve třech podobách – v klasické podobě, dále v podobě jakou mu dal císař Justinianus a vědecké zpracování římského práva ve středověku a novověku (glosátoři, komentátoři, právní humanisté, škola přirozeného práva, *usus modernus pandectarum*, historickoprávní škola, interpolační škola, římsko – řecká škola, škola antických právních dějin, moderní kritická škola, škola socialistické právní romanistiky).

Představitelé československé a české právní romanistiky: Leopold Heyrovský – zakladatel české právní romanistiky, Otakar Sommer, Miroslav Boháček, Jan Vážný, Jiří Cvetler, Milan Bartošek, Jaromír Kincl, Valentin Urfus, Vladimír Král, Peter Blaho, Michal Skřejpek, Michaela Židlická aj.

1.1.2. Římské právo objektivní a subjektivní

Objektivní právo je souhrn právních norem – právní řád. Účelem právního řádu je uspořádání života ve společnosti. Jednotlivé právní normy upravují právní vztahy mezi subjekty práv v určitém právním odvětví. Právní normy obsahují příkazy a zákazy, které členy společnosti zavazují k určitému chování – jednání či „nejednání“. Právní normy obsahují závazná a vynutitelná práva a povinnosti.